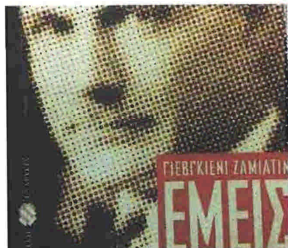

Reductio ad finem

Γιεβγκιένι Ζαμιάτιν – ΕΜΕΙΣ (εκδόσεις ΕΞΑΡΧΕΙΑ)

Το βιβλίο *Εμείς* του Γιεβγκιένι Ζαμιάτιν (Εκδόσεις Εξάρχεια, μετάφραση: Ειρήνη Κουκουμβεκάκη, Επιμέλεια-Επιμέτρο: Δημήτρης Κωνοταντίου) «επηρέασε τον 20ό αιώνα όσο κανένα άλλο μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας». Πολλοί λογοτέχνες (George Orwell, Ayn Rand, Ursula K. Le Guin, Kurt Vonnegut), καθώς και κινηματογραφιστές και κομίστες, εμπνεύστηκαν από τη δυστοπία του συγγραφέα, που στέκε-

ται στον αντίποδα της σύγχρονης μετα-αποκαλυπτικής, πρόδηλα εφιαλτικής σκηνής των αμερικάνικων (κατά βάση) έργων. Ο κόσμος του Ζαμιάτιν είναι ζοφερός, αλλά ταυτόχρονα όλα δείχνουν υπέροχα: στον καταγάλανο ουρανό δεν περνάει ούτε ένα σύννεφο. Την ημέρα τα εκατομμύρια των Αριθμών συμμετέχουν στην παραγωγική μηχανή του Μονοκράτους, ενώ τη νύχτα κοιμούνται – μόνο κάποιοι Φρουροί κάνουν σποραδικά την εμφάνισή τους, για να συλλάβουν και να οδηγήσουν ενώπιον όλων κάποιον παραστρατημένο, ώστε να καταδειχτεί όποια παραφροσύνη σε αυτή τη θαυμαστή Ομοφωνία. Ο ήρωας του συγγραφέα, όντας στην κρίσιμη θέση του κατασκευαστή του Ολοκληρωτή (μιας μηχανής που θα επιτρέψει στο Μονοκράτος να επεκταθεί πέρα από τα όρια, της προστατευμένης από το Πράσινο Τείχος, πόλης), θα εκτεθεί για πρώτη φορά στην αρ-

ρώστια της ψυχής, καθώς ερωτεύεται. Τα πάντα μέσα του θα αρχίσουν να αλλάζουν και να του αποκαλύπτουν άγνωστες μέχρι τώρα πλευρές. Τα ροζ εισιτήρια, που χρησιμοποιούν για τις προγραμματισμένες του συνουσίες με έναν άλλο Αριθμό, χάνουν το νόημα τους. Οι σκέψεις του, άλλοτε προσηλωμένες στον Ευεργέτη, στρέφονται στο αντικείμενο του έρωτά του και, κατ' επέκταση, στον κόσμο έξω από το Πράσινο Τείχος: εκεί που τα πουλιά, τα δέντρα, οι τελευταίοι άνθρωποι αναπνέουν ελεύθεροι. Ο Ζαμιάτιν, «λαμπρός συγγραφέας της διακοσμιακής πρόζας» (D. S. Mirsky, *Ιστορία της Ρώσικης Λογοτεχνίας*, Εκδόσεις ΑΘΗΝΑ, 1977), μας δεξιώνεται στην Αρχαία Οικία της ψυχής και μας γνωρίζει τα βάσανα του έρωτα, μέσω των ημερολογιακών καταχωρήσεων του ήρωά του. Σαν γνήσιος απόγονος (και πρώτος σπαδός) της λογοτεχνίας του φανταστικού του

Ρέμιζοφ περιπλανιέται με Αεροκίνητα μέσα στην αποστειρωμένη πόλη, ανάμεσα σε μεγάλες σπειρές και κυλινδρικούς μηχανών. Το έργο του είναι το αριστοτεχνικό δείγμα των όσων δίδαξε στο «εργαστήρι πεζογραφίας» στην Πετρούπολη πριν αυτοεξοριστεί το 1931. Η κριτική του σε κάθε ολοκληρωτικό σύστημα, η πίστη στην ανατρεπτική δύναμη του έρωτα, η ψύχραιμη ματιά του πάνω στις δυσκολίες τέτοιων εξεγερτικών επιχειρημάτων – καθώς «τόσο τα μαθηματικά όσο και ο θάνατος δεν κάνουν ποτέ λάθος». Και – «Εμείς; Προς το παρόν, γνωρίζουμε τουλάχιστον πως δεν υπάρχει τελευταίος αριθμός». Το βιβλίο, στην παρούσα έκδοση, συνοδεύεται από ένα περιεκτικό επίμετρο πάνω στη δυστοπία και το ρομαντισμό, όπου και διαβάζουμε: «Το Τείχος καθαυτό αποδείχτηκε ευάλωτο, γκρεμίστηκε μια φορά και θα ξαναγκρεμιστεί στο μέλλον».

Πόσο κοντά είναι το δίπλα;

Γιώργου Μπούτλα – ΤΟ ΔΙΠΛΑΝΟ ΣΚΟΤΑΔΙ (εκδόσεις ΜΠΑΡΤΖΟΥΛΙΑΝΟΣ)

Νίκου Αδάμ Βουδούρη – ΒΥΘΟΣ ΕΙΝΑΙ ΔΙΠΛΑ (εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ)

Σήμερα θα βάλω δίπλα-δίπλα δυο βιβλία που μιλούν ακριβώς γι' αυτό. Το δίπλα. Το πρώτο είναι το *Διπλανό Σκοτάδι*, του Γιώργου Μπούτλα, που κυκλοφόρησε πριν λίγους μήνες (εκδόσεις ΜΠΑΡΤΖΟΥΛΙΑΝΟΣ). Το δεύτερο, κουβαλάει ήδη δυο χρόνια στη ράχη του και φέρει τον τίτλο *ο βυθός είναι δίπλα*, του Νίκου Αδάμ Βουδούρη (εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ). Πρόκειται για δύο συλλογές διηγημάτων από δύο πρωτοεμφανιζόμενους συγγραφείς που με το πρώτο τους βιβλίο βούτηξαν να εξερευνηθούν βυθούς και να ψαχουλέψουν σκοτάδια. Στα διηγήματα που απαρτίζουν το *Διπλανό Σκοτάδι* οι ήρωες, ενώ είναι φτιαγμένοι από καθημερινή στόφα, από ύφασμα οικείο που δεν φέρει κάποιο εμφανές κουσούρι, ο συγγραφέας πνάνει μια κλωστή στην ιστορία τους και την τραβά ώσπου να δημιουργηθεί μια μι-

κρή τρύπα. Η τρύπα αυτή είναι, λόγω χάρη, η συνήθεια που αναπτύσσει μια κατά τ' άλλα «άχρωμη» υπάλληλος χρωματοπωλείου, να κατασκοπεύει τους πελάτες της την ώρα που βάζουν τα σπύτια τους. Σ' ένα απ' τα ωραιότερα, πιστεύω, διηγήματα της συλλογής, «Το κυνήγι του προγόνου μου», αφηγητής είναι ένας δικηγόρος, τον οποίο επισκέπτεται μέσα στη χαλάνωση του μεσημεριού ένας πελάτης που ισχυρίζεται πως γνωρίζει κάποιον του πρόγονο. Αυτή είναι η πέτρα που θα ανοίξει μια «τρύπα» στη φαντασία ή τη μνήμη του και θα ανασύρει μια σκηνή ενός αιματοβαμμένου κυνηγιού μέσα στο χιόνι. Οι ιστορίες του Μπούτλα δεν είναι «σκοτεινές», όμως το σκοτάδι καρδοκεί εκεί δίπλα με τις οκτιές του απλωμένες σαν πλοκάμια. Απ' την άλλη, στα διηγήματα του Βουδούρη, τα πλοκάμια αυτά έχουν ήδη αδράξει

τους ήρωες. Ένα μπουρνούζι πέφτει απ' τα χέρια της μάνας καθώς το τινάζει στο μπαλκόνι και προκαλεί το θάνατο του γιου της που περνάει με τη μηχανή. Ένα φίδι παραμονεύει στα έγκατα του «θρόνου», όπως αποκαλεί μια τρελή τη λεκάνη της τουαλέτας, έτοιμο να χιμίζει στα οπίσθια των ξένων. Ένας γέρος παρασέρνει μια καθυστερημένη κοπέλα πίσω απ' τους θάμνους. Ο βυθός εδώ, δεν είναι απλώς δίπλα. Είναι μέσα. Κι απειλεί να ρουφήξει τους ήρωες του Βουδούρη, όσο φυγόκεντρα κι αν κινείται η ζωή τους. Ο συγγραφέας καταφέρει να μας παραδώσει το δράμα τους χωρίς δραματικότητες, να φτιάξει το πορτρέτο «λοξών» φύσεων και ζώων χωρίς να τους παραδώσει στη γραφικότητα. Κι αυτό μάς τους κάνει οικείους. Και, κατά συνέπεια, το βυθό τους επικίνδυνο και ελκυστικό σαν καθρέφτη.

